

11  
ZJEDNOCZENIE TOWARZYSTW MŁODZIEŻY POLSKIEJ  
ZAGRANICĄ

---

---

XIV 2502

---

# SPRAWOZDANIE

Z XV ZJAZDU

Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej  
ZAGRANICĄ

Odbytego w dniach 25-29 Grudnia 1901 r., w Antwerpii

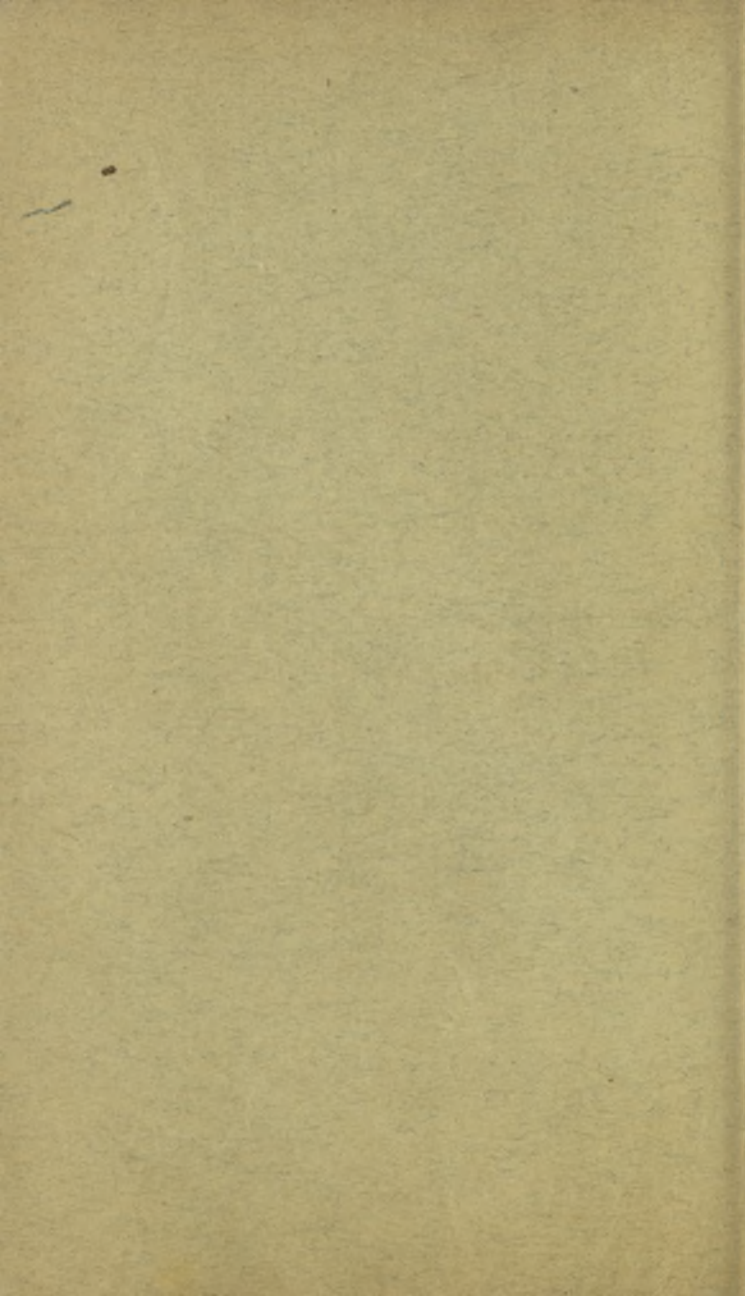
ORAZ Z DZIAŁALNOŚCI «ZJEDNOCZENIA» ZA ROK 1901

(Istnienia Zjednoczenia rok XIV)

---

Nakładem «Zjednoczenia Tow. Młodzieży Polskiej Zagranicą».

—  
1902

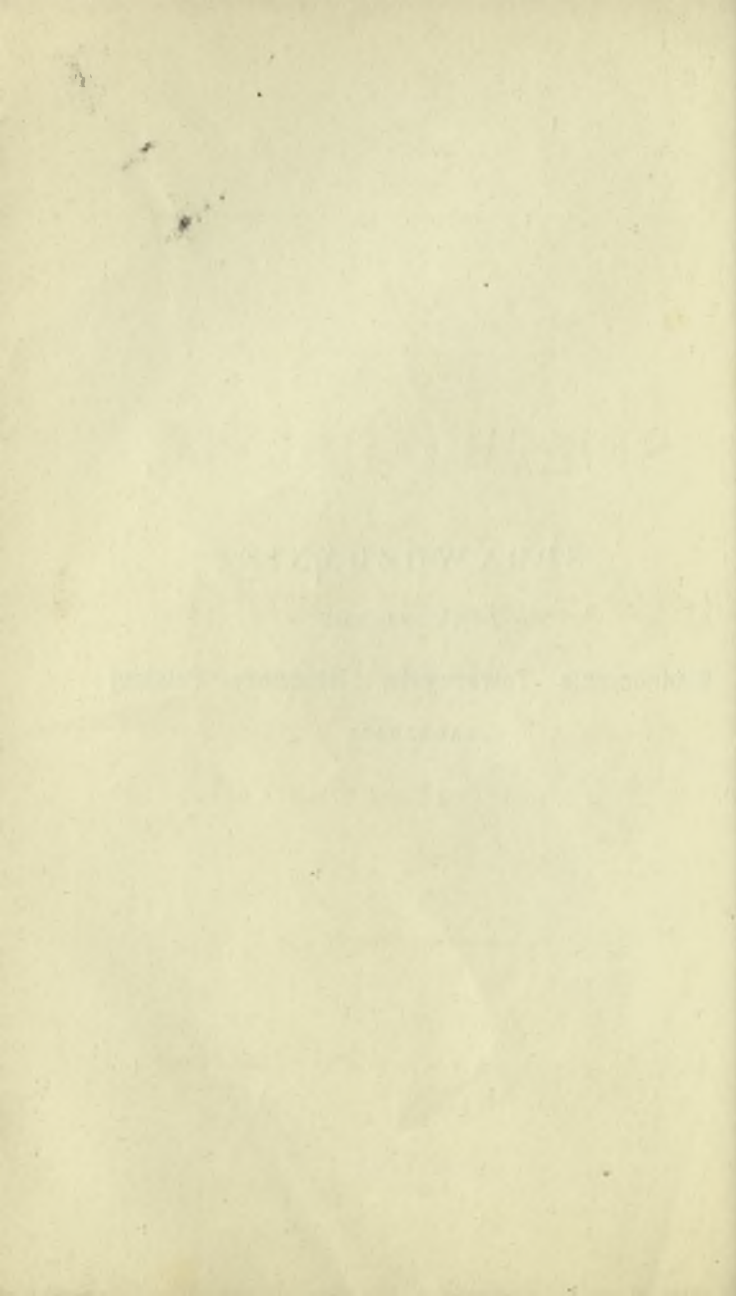


**SPRAWOZDANIE**

**Z XV ZJAZDU**

**Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej**

**ZAGRANICĄ**



ZJEDNOCZENIE TOWARZYSTW MŁODZIEŻY POLSKIEJ,  
ZAGRANIĄ

---

---

XIV

---

# SPRAWOZDANIE

Z XV ZJAZDU

Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej  
ZAGRANIĄ

Odbytego w dniach 25-29 Grudnia 1901 r., w Antwerpii

ORAZ Z DZIAŁALNOŚCI «**ZJEDNOCZENIA**» ZA ROK 1901

(Istnienia Zjednoczenia rok XIV)

---

Nakładem «Zjednoczenia Tow. Młodzieży Polskiej Zagranicą».

—  
1902



W myśl §13 Ustawy, przed otwarciem Zjazdu, odbyło się dnia 25 grudnia, po południu, wstępne posiedzenie Koła Delegatów w celu sprawdzenia mandatów, wyboru prezydium Zjazdu oraz ułożenia i przyjęcia pro wizorycznego porządku dziennego obrad.

Po sprawdzeniu mandatów pokazało się, że z należących w chwili otwarcia Zjazdu do Zjednoczenia 19 Towarzystw było na Zjeździe reprezentowanych 15 przez łącznie 22 delegatów, rozporządzających 37-u głosami. Pozatem były reprezentowane 3 organizacje młodzieży polskiej w kraju przez 4-ch delegatów, którym Koło Delegatów, na zasadzie postanowienia XIII Zjazdu Zjednoczenia, odpowiednio do ilości członków reprezentowanych przez nich Towarzystw, przyznało 16 głosów. Pozatem uczestniczyło w Zjeździe trzech członków Zarządu Zjednoczenia, także Koło Delegatów w pełnym składzie liczyło 29-u członków.

W dalszym ciągu wybrano prezydium Zjazdu i odpowiedzialnego sekretarza.

Po krótkiej naradzie prezydium przedstawiło porządek obrad, który bez zmian przyjęto. Na plenarnych posiedzeniach postanowiono przedstawić po kolei sprawozdania Zarządu i Towarzystw, załatwić potem interpelacje do delegatów i przeprowadzić ogólną dyskusję nad działalnością Zjednoczenia w roku ubie-

głym. Na zakończenie postanowiono przedstawić plenum uchwały Koła Delegatów, które ma się zajmować: organizacyjnymi sprawami Zjednoczenia, wnioskami rozesłanymi do Towarzystw przed Zjazdem przy okólniku Zarządu z d. 7 grudnia 1901 r., wreszcie wnioskami zgłoszonymi podczas Zjazdu. Ze względu na wielką ważność spraw organizacyjnych i znaczną ich komplikację postanowiono ważniejsze z nich dać do opracowania specjalnym komisjom, przed dyskusją nad nimi w pełnem Kole. Na tem przedwstępne posiedzenie Koła Delegatów zamknięto.

\* \* \*

Zjazd rozpoczął się, jak co roku, od ogólnej wieczery wigilijnej, przy udziale około 60-u osób. Nastrój wieczery był nad wyraz poważny i był dobrą wróżbą dla przebiegu Zjazdu. Przemówienia zwracały myśl obecnych ku najważniejszym zadaniom młodzieży—ku pracy nad ludem dla Narodu, prznosiły młodzież zebraną na obczyźnie przy tradycyjnym opłatku — do kraju, ale nie jako do spokojnej przystani rodzinnej, a jako do pola zaszczytnej walki, do której sposobimy się wszyscy: łączność z młodzieżą w kraju stwierdził rodzimy symbol — opłatek, przesłany z cytadeli warszawskiej przez kolegów tam uwięzionych. Wyrazem uczuć i dążeń obecnych były telegramy zjazdowe, przyjęte hucznyymi oklaskami, wyrażające cześć najgłębszą dwu honorowym członkom Zjednoczenia: Pułkownikowi Gałęzowskiemu i Pułkownikowi Miłkowskiemu.

Wysłano też telegram z wyrazami wdzięczności obrońcom kolegów naszych, skazanych w procesie



poznańskim za przekonania, które oddawna stanowią ideę przewodnią Młodzieży Polskiej.

Po wigilii zebrano też 38 podpisów pod prywatnym telegramem, wysłanym «bojownikom idei polskiej» na ręce ob. J. L. Popławskiego we Lwowie.

Po wigilii odśpiewane kolędy przypomniały obecnym rodzinne strony i zwyczaje i dały odczuć serdeczność prawdziwego koleżeństwa, dorównywującego niemal ciepłem swoim atmosferze rodzinnej.

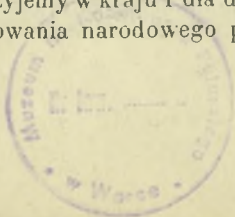
\* \* \*

Nazajutrz z południa odbyło się przedwstępne posiedzenie delegackie, którego wyniki podaliśmy powyżej, poczem rozpoczęły się posiedzenia zjazdowe, plenarne i delegackie, oraz wiecowe, zgodnie z uchwałą XIII-go Zjazdu.

Posiedzeń plenarnych odbyło pięć, mianowicie 25, 26 i 27 grudnia po południu, 27 i 29 wieczorem. Posiedzeń wiecowych odbyło cztery, mianowicie 25 i 26 grudnia wieczorem, 28 po południu i 29 w nocy. Koło Delegatów odbyło posiedzeń siedem, mianowicie d. 25 grudnia po południu, 26 rano, 27 i 28 po południu, 28 wieczorem, 29 grudnia rano i po południu. Komisje zjazdowe (w liczbie 3-ch) i Komisya rewizyjna obradowały 27 grudnia rano.

\* \* \*

Przy otwarciu posiedzeń plenarnych zostały w kilku przemówieniach określone zadania Zjednoczenia i jego rola w społeczeństwie. Zadania te są pięciorakie: wyrobienie w sobie przekonania, że sumiennie zdobyte wykształcenie zawodowe zużyjemy w kraju i dla dobra jego; zdobycie sobie wychowania narodowego przez



poznanie dokładne dziejów i charakteru Narodu; zdobycie sobie wykształcenia politycznego, tak ważnego w naszym położeniu, abyśmy, wcześniej poznawszy i pojawiwszy program działalności obywatelskiej i politycznej polskiej, po powrocie do kraju byli przygotowani do niej; podniesienie i utrzymanie na wysokim poziomie ducha narodowego w sercach naszych i wytworzenie odpowiedniej rozwojowi naszemu atmosfery moralnej w społeczeństwie; wreszcie czuwanie nad rozwojem fizycznym naszej młodzieży, by zdrowy duch — zdrowem władał ciałem. Działalność Zjednoczenia, cała jego przeszłość wykazuje, że podnosiło ono zawsze myśl narodową i społeczną wśród młodzieży; to zadanie było może niekiedy źle pojmovane, ale zawsze stanowiło myśl przewodnią naszej organizacji. Gdy dziś stoimy w przededniu potężnego przebudzenia narodowego ducha, my, młodzież polska, powinniśmy odczuć to z podwójną siłą — i odrodzenie narodowe powinno w naszych czynach znaleźć wymowny wyraz.

Młodzież Zjednoczona mniej może brać w tem odrodzeniu czynnego udziału, aniżeli jej koledzy w kraju, lecz, jako bardziej oddalona, może właśnie bezstronnie oceniać postęпки i stanowisko tych kolegów, a zdanie Zjazdów Zjednoczenia w sprawach krajowych, w których brała udział młodzież akademicka, powinno być w pewnej mierze sankcją jej postępowania z punktu widzenia nieskrępowanego niczem uczucia narodowego: tak przywitali XV Zjazd Zjednoczenia delegaci organizacyi krajowych, wyrażając

także zdanie, że Młodzież Zjednoczona powinna być rzecznikiem kultury zachodniej w Polsce.

Po tych wstępnych przemówieniach odczytano liczne listy i telegramy z życzeniami pomyślnej pracy. Nadesłali je między innymi trzej z honorowych członków Zjednoczenia: Dr. Lewakowski, Pułk. Gałęzowski i Pułk. Miłkowski, kilka towarzyszt młodzieży, kilku członków Zjednoczenia i kilku życzliwych obywateli.

Listy Pułkowników Gałęzowskiego i Miłkowskiego zostały przyjęte burzą oklasków, bo trafiły wprost do serc zebranej młodzieży; podajemy je [przeto w całości.

#### *List Pułkownika Józefa Gałęzowskiego.*

« Szanowni Rodacy! Zaproszenie Wasze łaskawe z dnia 12 b. m. na XV Zjazd «Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej zagranicą» odebrałem i pośpieszam zawiadomić, iż pomimo najszczerzych chęci nie mogę przybyć na to zebranie Wasze. Ograniczyć się zatem muszę na przesłaniu Wam życzeń moich gorących, aby rezultat obrad Waszych był najkorzystniejszym dla Sprawy naszej świętej, i aby — o ile to się okaże możebnem — zjednoczenie jaknajściślejsze mogło zapanować w stosunkach tej młodzieży, co ma się zajmować sprawami przyszłemi kraju naszego.

Z poważaniem i przyjaźnią

*J. Gałęzowski. »*

#### *List Pułkownika Zygmunta Miłkowskiego.*

« Obywatele! Wielką przykrość sprawia mi niemożność uczynienia zadość wezwaniu Waszemu i wzięcie udziału w tegorocznym Zjeździe Delegatów Towarzystw Młodzieży Polskiej zagranicą. Nie odemnie zależne przyczyny stoją

temu na przeszkodzie. Nic mi jednak przeszkodzić nie może być z Wami myślą i duchem w momencie, w którym sprawa polska przebiła tworzone z umysłu i zgęszczane sztucznie wkoło niej mroki, — przebiła je i nagle w oczach narodów i ludów świata ucywilizowanego stanęła w postaci wyrzutu sumienia.

«W jednozgodnych prasy wszechświatowej głosach, omawiających pruskie w Gnieźnie sądy i onych przyczynę najbliższą—dzieci polskich w szkole wrzesińskiej katowanie—przebija się, przegrzmiewa, z wyciem grozy się odzywa jeden, jedyny, w przeszłość odległą zwrócony wyraz : « Zbrodnia ! »

«Zacierane, wydrapywane, grubemi fałszu warstwami zalepiane, z przed półtora wieku datujące zdarzenia na jaw wywołały przypomnienie dokonanej na Ojczyźnie naszej zbrodni. Stało się to za sprawą—czyją ? Lat 38 temu sprawa polska—o tyle dla świata, co dla siebie samej—znać o sobie zerwaniem się narodu do oręża dała. Po ostatniem w szeregu historycznym, nie ostatniem ze względu na sprawę, powstaniu polskim, nastąpiły rzeczy straszne : upadek na duchu, zwątpienie ; szkoły polityczne, jedne rezygnujące z narodu dla narodowości, drugie kwitujące z narodu i narodowości dla chleba, inne wszystko co się zdarzyć może przyjmujące i z góry uznające.

«Grzęzło społeczeństwo nasze w gnojnym błocie tem póty, póki nie dobrał się hufiec piastujących w duszy ideę Ojczyzny osobników i nie wykonał wprost ku narodowi zwrotu. Zwrot ów, naturalny i konieczny, w szczupłym poczęty ognisku, wypromieniał się, coraz szersze powoli obejmował koła, pogłębiał się, do podstawowych społeczeństwa warstw przenikał, i do tego doprowadził, że najmędrzy z nasyłanych na «Priwisłanskiej Kraj» satrapów carskich z przerażeniem rząd swój w znanym Memoryale zawiadomił : « Inteligencya w Polsce lud nam wydarła ! »

Inteligencya owa, z zaparciem się śród niezliczonych tak przez wrogów, jak przez swoich stawianych przeszkód pracująca, to sprawiła, że społeczeństwu polskiemu drogę — drogę demokratyczno-narodową — wskazała. I na tej drodze dzieci wrześnińskie — nie wiedząc o niej — światu i Polakom przed półtora wiekiem na narodzie spełnioną zbrodnię przypomniały.

«Przypominali ją ojcowie, dziadowie, pradziadowie ich na polach bitew, szczękiem oręża. One—chłopięta nieletnie, dziewczątka słabe — przypomniały ją męczeństwem. Nieustająca pomiędzy narodem polskim a zaborami walka w ten wyrazić się musiała sposób, do jakiego uciekać się musi złodziej zwyczajny, gdy okradany przezeń człek budzi się i do obrony własności swojej się zrywa. W razie takim rabuś, gdy zwłaszcza silniejszym się czuje, uśmierca właściciela prawego. Logika występku chce, ażeby zbrodnia zbrodnię ratowała i sankcyonowała. Zaborców Polski w taki właśnie tryb zabory wprawiły. Obdarłszy ją z dostojności państwowej, naród obecnie zamordować usiłują, chwytając się środka, jakim ongi posługiwali się Turcy, którzy dzieci chrześcijańskie płci męskiej porywali i na janczarów je przeciwko chrześcianom wychowywali.

«To samo, na szerszą inną skalę, bo z męskiej i żeńskiej płci dziećmi polskimi robią Moskale, Prusacy i Austriacy, ci ostatni w dziatwie naszej duch polski zatruwając.

«I oto w tem maleństwie, w tym zaledwie od piersi matek odsadzonym drobiazgu, odporność się isticie patryotyczna, isticie narodowa, isticie bohaterska znalazła. Za ich to sprawą przypomnienie światu dokonanej za proajców naszych na Polsce zbrodni na jaw wyszło — a wyszło bezwiednie na drodze powyżej zaznaczonej... demokratyczno-narodowej. Na drodze tej, Obywatele, witam Was i pozdrawiam, życzę Wam wytrwałości i powodzenia—i błogo-

sławię Was na pracę, na walkę, na poświęcenie dla Ojczyzny; do błogosławieństwa dołączam ułamek przysłanego mi z Polski opłatka.

Cześć Wam!

*Z. Miłkowski.* »

\* \* \*

Posiedzenia plenarne Zjazdu użyte były prawie wyłącznie na sprawozdania Zarządu i Komisji Zjednoczenia oraz delegatów Towarzystw i na dyskusję nad temi sprawozdaniami.

Uchwały Zjazdu były przyjmowane przez Koło Delegatów i komunikowane tylko plenum. Natomiast kwestya ruska traktowana była publicznie — i ogólny charakter noszące uchwały Koła Delegatów były przyjęte w następstwie przez Wiec Zjazdowy, który podczas Zjazdu, jak to wzmiankowaliśmy wyżej, odbył 4 posiedzenia.

\* \* \*

Sprawozdań nie możemy tu podawać w całości; sprawozdania Zarządu i Komisji znalazły miejsce poniżej; pragniemy natomiast na zasadzie dyskusji ogólnej, która sprawozdania delegatów zakończyła, podać w krótkości obraz rozwoju Zjednoczenia w roku ubiegłym.

W pracy Towarzystw Zjednoczonych dadzą się wyraźnie spostrzedz dwa kierunki. Z jednej strony młodzież starała się pogłębić i dopełnić własne wykształcenie w kierunku zawodowym i ogólnym, z drugiej coraz skuteczniej zajmuje się oświatą wychodźstwa. Wykształcenie narodowe — polityczne i społeczne — odbywa się między innymi w kółkach; zaznaczyć

można, że życie kółkowe, to jest praca w ściślejszych gronach, specjalnie jej przedmiotem zainteresowanych, ogromnie się w roku ubiegłym rozwinęło: 6 Towarzystw Zjednoczonych posiada kółka, a w trzech są one znakomicie urządzone i wpływają bardzo dodatnio na życie umysłowe i rozwój towarzystw. Byłoby bardzo do życzenia, aby i inne towarzystwa poszły za tym przykładem. Praca kółkowa wykazuje dwa typy: według jednego, członkowie kółka opracowują po kolei wybrane tematy i przedstawiają rezultat swej pracy w kółku albo w towarzystwie, gdzie odpowiednio przygotowani członkowie kółka przyczyniają się do owocności dyskusyi; według drugiego, całe kółko opracowuje jeden temat z różnych źródeł i członkowie referują opracowane źródła.

Praca nad oświatą wychodztwa stanowi od lat kilku chlubę Zjednoczenia. Na tem polu rok ubiegły zaznaczył się również poważnymi rezultatami nie tylko co do faktycznych postępów pracy — ale i w udoskonaleniu jej metody. W tym ostatnim względzie podnieść musimy nowy sposób prowadzenia szkółek dla dzieci. Dotąd dzieci zbierało się w komplety po kilka do kilkunastu i prowadziło się naukę rzeczy polskich sposobem klasowym. Sposób ten ma niewątpliwie zalety — wyrabia wśród dzieci polskich koleżeństwo, niezależnie od różnic szkół publicznych, do których uczęszczają, nie wymaga też zbyt wielkiego nakładu pracy ze strony uczących. Różny jednak bardzo stopień przygotowania dzieci wychodźców, odległość wzajemna ich mieszkań, nieraz miejscowe przepisy utrudniają ogromnie prowadzenie takich klas. Dla tego w jednym z towarzystw zapoczątk-

kowano inną metodę, uciążliwą dla akademików, wymagającą więcej sił nauczycielskich, ale obiecującą lepsze rezultaty: dzieci w bardzo małych kompletach otrzymują lekcyę w domach swych rodziców, dokąd przychodzą akademicy-nauczyciele. Sposób ten ma jeszcze tę dobrą stronę, że ułatwia zawieranie stosunków z rodzicami, którzy jako emigranci często go bardzo pożądamy. Zależnie od warunków miejscowych Młodzież Zjednoczona używa obydwu sposobów prowadzenia szkólek dla dzieci, jest to jednak zaledwie drobna część dzieci polskich, znajdujących się na wychodźstwie, w miejscowościach, gdzie istnieją Towarzystwa Zjednoczone. Pola zatem do pracy dla chętnych nie zabraknie i w roku przyszłym.

Ważnem bardzo polem działania młodzieży akademickiej są towarzystwa polskie robotnicze i rzemieślnicze. Praca w nich, rozpoczęta już parę lat temu, coraz bardziej się rozwija. Polega ona głównie na odwiedzaniu zebrań Towarzystw, wzbogacaniu ich treści odczytami, przyjmowaniu udziału w działalności Towarzystw — i o ile możności na zawiązywaniu osobistych stosunków z ludem. Odczytów tego rodzaju wygłoszono w roku ubiegłym w różnych miejscowościach wychodźczych około 200. Jest to mniej, aniżeli w roku 1900, — ale za to działalność młodzieży rozwinęła się bardziej jeszcze w innym kierunku—mianowicie w odwiedzaniu polskich kolonii stałych i niestałych robotniczych — po fabrykach, majątkach ziemskich i miasteczkach. Praca ta, wymagająca ogromnego nakładu czasu i sił, zależną jest też bardzo od funduszków i dopiero opatrzona należycie na rok przyszły przez XV



Zjazd Zjednoczenia Naczelna Komisya Oświaty Wychodztwa, o której dokładniejsze informacye podajemy w części sprawozdawczej, potrafi ją zapewne odpowiednio do nowych środków rozwinąć. Jedną z głównych podpór tej pracy—kolportaż książek kształcących ogólnie i narodowo—cierpi bardzo na brak odpowiedniej księgarni ludowej polskiej na obczyźnie.

Bardzo podatne pole do zetknięcia osobistego pomiędzy akademikami i młodzieżą robotniczą i rzemieślniczą stanowią stowarzyszenia gimnastyczne—czyli «Sokół»—gdzie na ćwiczeniach swoboda bardzo temu sprzyja. Stosunki te dają wiele zobopólnego zadowolenia i na obu stronach bardzo korzystnie się odbijają. Według sprawozdań delegatów organizacji krajowych i tam oddaje «Sokół» w tym względzie dla Sprawy Narodowej ważne usługi.

Słabiej natomiast przedstawiała się w roku ubiegłym działalność Komisji Emigracyjnej w Antwerpii. Wychodztwo do Ameryki Południowej, z którem Komisya Emigracyjna miała stałe stosunki, znacznie się zmniejszyło, natomiast główna fala wychodźcza zwróciła się obecnie do Ameryki Północnej, omijając w drodze swej Antwerpię. Zawiązanie nowych stosunków wymaga wiele czasu i nastrocza wielkie trudności, a brak środków i tu stanowił ważną przeszkodę. Wstępne kroki jednak do nowej pracy poczyniono, i należy się spodziewać, że Komisya Emigracyjna wykaże na następnym Zjeździe równie pocieszające rezultaty swej pracy, jak Komisya Oświaty Wychodztwa. Obu Komisjom przyznano w budżecie razem 20 % od dochodów Zjednoczenia.

Mimoходом tylko poruszono w sprawozdaniach stosunek Towarzystw Zjednoczonych do Towarzystw, należących do Związku Postępowej Młodzieży Polskiej. Próby porozumienia i wspólnej pracy miały przeważnie bardzo ujemne skutki nietylko dla wzajemnych stosunków młodzieży, ale, co ważniejsza, dla pracy naszej. Nic też dziwnego, że Młodzież Zjednoczona pesymistycznie się zapatruje na nowe próby tego rodzaju, skoro kilka z nich skończyło się już rozchwianiem wspólnego terenu, z mniej lub więcej dokładnem powtórzeniem w miniaturze scen zjazdowych z r. 1899. Zdaje się, że przyzwyczajamy się do myśli o «oddzielnym marszu do wspólnego boju».

Tylko w jednej kolonii Towarzystwo Związkowe porzuciło nowy sztandar i powróciło pod dawny, wstępując do miejscowego Towarzystwa Zjednoczonego : była to jedyna tego rodzaju wiadomość, przywieziona przez delegata. Na ogół, po kilku nieudatnych próbach, Młodzież Zjednoczona, dążąca ku realnej, pozytywnej pracy, nie miała sił i czasu na podtrzymanie rwących się ciągle stosunków : robota w tym kierunku dużo niszczy nerwów i dużo kosztuje wysiłków ; zajęci pracą naszą, myślimy pod jej sztandarem zjednoczyć znowu całą młodzież — dla pracy narodowej —, nie oglądając się na tych, co nam w niej towarzyszyć nie chcą, i nie odrywając się od niej dla dyplomatycznych układów ; zresztą naprawienie stosunków jest rzeczą i powinno być troską tych, co je zniszczyli ; ale tylko istotna chęć naprawienia — pod jedynym narodowym sztandarem znajdzie u nas posłuch, a nie starania przywrócenia dawnego stanu

rzeczy: odbierających siły do realnej pracy ukrywanych nieporozumień, maskowanych czczymi frazesami.

Sprawozdania bardzo dodatnie zrobiły wrażenie na wszystkich uczestnikach Zjazdu. Scharakteryzował je trafnie przy zamknięciu Zjazdu jeden z delegatów z kraju, autor pierwszego odczytu zjazdowego: «O odrodzeniu narodowym». W odczycie swoim skreślił autor obraz rozwoju potężnego prądu narodowego odrodzenia, obejmującego dziś coraz wszechwładniej całe społeczeństwo; jak silne ten obraz znalazł w duszach słuchaczy odbicie, sądzić można po niezwykle entuzjazmie, z jakim został przyjęty: każdy chyba drganie tej fali odrodzenia odczuł we własnej duszy. Według autora — sprawozdania i przebieg Zjazdu są dowodem, że i Zjednoczenie zostało w tym prądzie porwane; liczy ono co najwyżej 400 członków, rezultaty pracy tej garstki są jednak niemałe.

«Znać w całej pracy Młodzieży Zjednoczonej powagę i nastrój obywatelski, celowość i męskość — jakby w oczekiwaniu wielkich chwil; odrodzenie narodowe odbiło się w sercach młodych, dotknęło umysłów młodych — i zapaliło te dusze do czynu, do wstąpienia otwarcie i stanowczo na drogę przebudzenia się Narodu!» Jeśli słowa te, zbyt pochlebne, nie mogą się w całej rozciągłości stosować do Zjednoczenia, to jednak wszyscy delegaci stwierdzili, że nic innego tylko myśl o Polsce ożywiała w pracy Młodzież Zjednoczoną.

\* \* \*

Jedną z najważniejszych spraw, jakimi się zajmował XV Zjazd Zjednoczenia, była sprawa polityczna

pierwszorzędnej wagi, sprawa ruska. Zajmowano się nią na dwu posiedzeniach wiecowych, na jednym posiedzeniu plenarnem i na dwu delegackich, przedyskutowano ją też gruntownie i rozstrzygnięto w imieniu Młodzieży Zjednoczonej również jedynie w myśli o Polsce!

Podstawę historyczną dyskusyi dał w drugim odczycie zjazdowym dr. W. Bugiel. Przedstawił on w krótkości historję Rusi i jej stosunku do Polski — i do takich doszedł wniosków:

Przedewszystkiem historia ziem ruskich i narodu Rusinów wykazuje, że idea państwowości w narodzie samym nigdy nie istniała. Zarówno państwo ruskie, jak i państwo Daniła zostały wytworzone przez najeźdców: raz — Normanów czy Waregów, drugi — bojarów. Lud rusiński był obojętny tym dążeniom i pozostał takim przez cały czas wspólności państwowej z Polską. Wspólność ta, spowodowana przez przyłączenie ziem ruskich drogą najlegalniejszego spadku do państwa Kazimierza Wielkiego, rozpoczęła się od akcji cywilizacyjnej tego mądrego monarchy. Założenie 3 biskupstw, 1 arcybiskupstwa, mnóstwa szkół parafialnych rusińskich i uniwersytetu ruskiego w Kijowie — oto owoc dobroczynnej pracy tego krzewiciela kultury zachodniej. Jednoczesne tworzenie instytucji polskich jest jedynie konsekwencją jego dobrze obmyślanej polityki, opartej na bezwzględnem poszanowaniu praw narodowościowych. Że prawa te w niebываły naówczas sposób uszanowane były, dowodzi wytworzenie się typu: *gente Ruthenus, natione Polonus*. Polityka ta doprowadziła do takiego podniesienia pojęć narodowych, że umożliwiła w dwieście lat później unię horodelską, która najlepiej twierdzeniom o rzekomym ucisku kłam zadaje.

Dalej wykazał prelegent fałszywość wniosków, polegających

na nawiązywaniu dążeń wolnościowych Rusinów do tradycji Kozaczyzny i Hajdamaczyzny. Organizacje te, które dr. Bugiel bardzo dokładnie z punktu widzenia socyologicznego i etnicznego scharakteryzował, nie mogą być w żadnym razie uważane za narodowo-ruskie, a więc dzisiejsi Rusini nie mogą w uzasadnianiu swych żądań powoływać się na dzieje Kozaczyzny i Hajdamaczyzny.

Wreszcie na podstawie faktów wyświecił mówca, że wszelkie dążności antypolskie w ruchu Rusinów są zawsze wynikiem wpływów zewnętrznych. Moskwa już od czasów Iwana Groźnego rozumiała, że antagonizm polsko-ruski jej zawsze korzystnym być musi. Najjaskrawszym dowodem tej polityki moskiewskiej są trzecie wojny kozackie i rzeź humaniska.

Co się zaś tyczy wieku XIX-go, to Rosya woli, na wypadek ewentualnego, lubo nieprawdopodobnego, przyłączenia Galicyi, siać wewnętrzną niezgodę dla osłabienia Polaków, niż dopuścić do zgodnej pracy cywilizacyjnej, rozwiniętej na podstawie dobrze zrozumianej i w naszym duchu narodowym leżącej wolności narodowej każdej ze stron.

Analogiczne podstawy ma polityka centralnego rządu austriackiego, szachującego pozycję Polaków za pomocą faworyzowania żądań rusińskich.

W zakończeniu odczytu rozpatrzył prelegent zarzuty, stawiane Polakom, jakoby wyzyskiwali swą przewagę dla wynarodowienia ludu ruskiego. Rzekomy ucisk w wiekach ubiegłych, często wiązany ze sprawą dysydencką, w rzeczywistości nie istniał nigdy, a w Konstytucyi Trzeciego Maja przybrał formę najzupełniejszej tolerancji religijnej i narodowej. Obecnie zaś — i stosunki szkolne w Galicyi, i Polakom wprost ujmę i szkodę przynoszący Konkordat kościelny — wskazują, że pozycja narodowa i wyznaniowa Rusinów względnie do stosunku liczebnego jest stanowczo wyższa.

To są podstawy ogólne, na których opierała się dyskusja szczegółowa w sprawie uniwersytetu lwowskiego.

Poruszyli ją delegaci lwowskiej Czytelni Akademickiej, żądając w tej sprawie orzeczenia Zjazdu; przedstawili oni prawo i słuszność w posiadaniu przez Naród Polski uniwersytetu we Lwowie. Dyskusya była bardzo obszerna, bardzo poważna, i nadewszystko na głęboko narodowych oparta podstawach. Nie odmawiano w niej bynajmniej Rusinom praw, przynależnych im, jako narodowi; poruszono też sprawę oddzielnego uniwersytetu ruskiego, pozostawiając w zupełności decyzję co do jego potrzeby Rusinom. Całą sprawę omawiano wyłącznie z punktu widzenia sprawiedliwości oraz praw dziejowych i rozwojowych Narodu Polskiego.

Ostatecznie, przystosowując wyniki ogólnej dyskusyi do obecnie najbardziej na widoku będącej sprawy uniwersytetu lwowskiego, Zjazd przyjął następującą rezolucyę:

Zważywszy, że niewzruszenie stać musimy na stanowisku obrony każdego rzetelną pracą zdobytego dorobku polskości, — młodzież polska musi z całą stanowczością odeprzeć zamach, dążący ku utrakwizacyi polskiego uniwersytetu we Lwowie.

Zważywszy, że w dzisiejszem prowadzeniu sprawy ruskiej panuje, jako zasada, przedewszystkiem kierunek wrogi wszystkiemu, co polskie, a nie jedynie przez nas uznawane dążenie do dodatniego rozwoju narodowościowego; — młodzież polska zmuszona jest powstrzymać się w obecnej chwili od popierania dążeń ruskich.

Wychodząc z powyższych niewzruszonych zasad, XV-ty Zjazd Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej zagranicą wyraża zupełną swą jednomysłność ze stanowiskiem młodzieży polskiej we Lwowie, wyrażonem w memoryale i rezolucyach z dni 22-go i 27-go listopada 1901 roku. [18].

Wiadomą jest rzeczą, że nie cała, niestety, młodzież polska, z tego jedynie narodowego stanowiska na tę kwestyę się zapatruje.

Zjazd zajmował się właśnie jedną z przeciwnego stanowiska wynikającą rezolucją, mianowicie rezolucją wieca krakowskiego w tej sprawie.

Uchwała ta, powołująca się na «rodzimy duch słowiański» musiałaby oburzyć nas, gdybyśmy nie wiedzieli, kto w jej przyjęciu miał główny interes: młodzież dała się tu niestety omamić i nie spostrzegła ukrytego w tej panslawistycznej rezolucyi tonu moskalofilstwa. Zjazd też powstrzymał się całkowicie od jej krytyki — uchwalił natomiast w tej sprawie wniosek następujący :

XV Zjazd Zjednoczenia nie pojmuje, jak wiec krakowski, zwołany w sprawie żądań młodzieży rusińskiej i odbyty w d. 27. XI. 1901 r., a w którym brała udział młodzież polska, mógł stanąć na takim stanowisku, jakie w jego rezolucyi znalazło wyraz. [19]

Obie rezolucye przeszły w Kole Delegatów 26-a głosami, trzech zaś delegatów powstrzymało się od głosowania. Wiec Zjazdowy przyjął obydwie 45-a głosami na 48 głosujących i dodał do nich jeszcze dwie.

Jedna z nich wynikała z poczucia wagi samej sprawy i zdania Zjednoczenia o niej oraz z chęci zaznaczenia wyraźnego naszej sympatyi dla rozwoju narodowego nauki rusińskiej ; brzmi ona, jak następuje :

Wiec Młodzieży Polskiej, zebranej z okazji XV Zjazdu Zjednoczenia w Antwerpii, zwraca się do Koła Delegatów, aby poleciło Zarządowi wydanie memoriału do Zjednoczenia w sprawie ruskiej, w którym należy uwzględnić, że *status*

*quo*, mianowicie prawo, pozwalające Rusinom habilitować się na uniwersytecie lwowskim w języku ruskim, daje im na razie najzupełniejszą możność rozwoju nauki rusińskiej, o ile taki rozwój pod wspólnem państwem zaborczem jest możliwy.

Druga uchwała wiecowa, przyjęta przez plenum Zjazdu, dotyczy szkolnictwa ludowego polskiego we wschodniej Galicyi :

XV Zjazd Zjednoczenia wzywa Młodzież Polską zaboru austriackiego, aby się zajęła zebraniem dokładnych danych statystycznych co do ilości i rozmieszczenia ludności polskiej we wschodniej Galicyi. Dane te wykażą zupełnie niewystarczający stosunek ilości szkół ludowych polskich do skali potrzeb oświatowych ludności polskiej. Zjazd wzywa więc młodzież zaboru austriackiego, aby na zasadzie tych danych przez parcie opinii publicznej wywarła energiczny nacisk na władze krajowe, żeby przez jaknajliczniejsze otwieranie szkół ludowych polskich w możliwie krótkim czasie zaspokoili potrzeby oświatowe ludności polskiej we wschodniej Galicyi. [20]

Koło Delegatów nie mogło już, w nawale pracy, zająć się uchwałą wiecową w sprawie wydania Memoryału ; tem konieczniejszym było dokładne wyjaśnienie stanowiska samego Zjazdu w tak ważnej dla nas kwestyi. Młodzież lwowska doznała poparcia moralnego ze strony Młodzieży Zjednoczonej — nietylko na Zjeździe, ale i przed nim od poszczególnych Towarzystw : oby zawsze zdrowa myśl narodowa tak jak w tej sprawie wskazywała nam drogę !

\* \* \*

Uchwały XV Zjazdu Zjednoczenia są liczniejsze znacznie od uchwał poprzednich Zjazdów. Widać



w nich, że staranie unikania szumnych a czezych frazesów, przedsięwzięte na XIII-ym Zjeździe, po secesyi, wydało owoce, bo wszystkie uchwały XV Zjazdu mają podkład realny, są w bezpośredniej styczności z życiem naszym. Podajemy je w liczbie 22, oprócz uchwał w sprawie ruskiej, w części sprawozdawczej, wraz z krótkim streszczeniem dyskusyi nad niemi; dotyczą one, po za sprawami wewnętrznego organizacyi i rozwoju Zjednoczenia, jego pracy, studyów młodzieży akademickiej polskiej, kierunku ugodowo-moskiewskiego w społeczeństwie naszym i innych spraw.

\* \* \*

Podczas Zjazdu zostały wygłoszone trzy odczyty, powyżej wzmiankowane :

- 1) «O odrodzeniu narodowem» (\*);
- 2) «O sprawie ruskiej»; wreszcie
- 3) «O młodzieży poznańskiej».

\* \* \*

Kończąc to ogólne sprawozdanie, powtórzmy słowa przewodniczącego ostatniego posiedzenia, który zamykając XV Zjazd Zjednoczenia, po pięciu dniach wyężonej pracy, zaznaczył, że Zjazd był wymownym dowodem, iż Zjednoczenie nie zawiodło nadziei, jakie w niem pokładało Koło Delegatów XIII Zjazdu, kiedy zaraz po secesyi, po ogromnem nadwątleniu naszej organizacyi, odezwało się do Towarzystw Zjednoczonych w odezwie z Zurychu, pod dniem 30 grudnia 1899 r. w te słowa :

---

(\*) Odczyt ten, na mocy uchwały Zjazdu, został zakwalifikowany do druku. Znajduje się on w N<sup>o</sup> 1 *Teiki* ze Stycznia r. b.

« Obecnie, ufni w siły pozostałe, opierając się na zastępach młodzieży skupionej pod sztandarem Zjednoczenia i w jej imieniu, oświadczamy, że i nadal będzie ono łączyło we wspólnej pracy obywatelskiej szeregi tych, którzy wytrwale, z młodzieńczym zapalem, będą dążyli do przekształcenia politycznych i społecznych form istnienia narodu naszego, którzy w pracy nad ludem i dla ludu, — przez ten lud dla Ojczyzny —, urzeczywistnienie swych dążeń będą widzieli. Te zasady postępowe, demokratyczne, postaramy się w najbliższej przyszłości stwierdzić nie szumnymi frazesami, ale czynem, do którego Was, koledzy, zzywamy! »

I stwierdziliśmy je istotnie. Zdając z tego dzisiaj sprawę przed ogółem Młodzieży Akademickiej Polskiej i przed społeczeństwem, oświadczyć możemy stanowczo, że i nadal Zjednoczenie w tym samym duchu pracować będzie, kierując się w tej pracy wyłącznie — miłością Ojczyzny.



## CZĘŚĆ SPRAWOZDAWCZA

---

### I.

#### **Sprawozdanie z działalności Zarządu Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej Zagranicą, za rok 1901, istnienia Zjednoczenia rok XIV.**

Na mocy postanowienia XIV Zjazdu Zjednoczenia, Zarząd został wybrany w d. 12 stycznia 1901 r. z łona Stowarzyszenia *Ogniw* w Zurychu, objął zaś czynności swoje dopiero w pierwszych dniach marca, po przeprowadzeniu przez ustępujący Zarząd ustawą przewidzianych formalności. To znaczne opóźnienie w przyjęciu obowiązków, od byłego Zarządu, jak również środki ostrożności, do których w myśl uchwał XIV-go Zjazdu musiał się Zarząd stosować, utrudniły na razie działalność jego i przyczyniły się do rozluźnienia stosunków pomiędzy Zarządem i Towarzystwami, jak również pomiędzy temi ostatniemi.

Na początku roku sprawozdawczego w skład Zjednoczenia wchodziło 17 towarzystw, w ciągu roku wystą-

piło jedno Towarzystwo, natomiast wstąpiły 3. Liczba więc Towarzystw, należących z końcem roku sprawozdawczego do Zjednoczenia, wynosi 19.

Z tych jedno żadnych z Zarządem nie utrzymywało stosunków i nie uważa się obecnie za należące do Zjednoczenia. Zarząd proponuje zatem, by Zjazd je skreślił z listy Towarzystw Zjednoczonych; podało się zaś jedno towarzystwo nowe, którego kandydaturę Zarząd, na mocy uchwały XII Zjazdu, przedstawia Kołu Delegatów do przyjęcia.

Działalność Zarządu Zjednoczenia przedstawiała się w roku sprawozdawczym jak następuje :

1. W sprawach administracyjnych Zarząd głównie zajmował się doprowadzeniem do porządku rachunków z Towarzystwami, co mu się jednak tylko w części udało. Wyplacalność Towarzystw pozostawia jeszcze wiele do życzenia, a wielkie utrudnienie stanowi konieczność pewnej ostrożności w korespondencji. Zaległości, wynoszące w roku zeszłym przeszło 1000 fr., obecnie niestety się nie zmniejszyły.

2. W sprawach wydawniczych Zjednoczenia Zarząd wraz z Komisją wydawniczą prowadził ciągłe, do Zjazdu bezskuteczne rokowania z drukarnią Polskiej Partji Socjalistycznej w Londynie o wydanie ukończonego już dzieła B. Limanowskiego «*Historja Demokracji w Polsce*» (\*). Dokładne sprawozdanie

---

(\*) W chwili wyjścia z druku niniejszego Sprawozdania, dzieło to Zarząd już otrzymał; znajduje się ono na składzie w Zurychu, u Stowarzyszenia *Ogniwo*, do którego się też po nie zgłaszać należy. Cena fr. 6, dla członków Zjednoczenia fr. 4.

Adres : Polnischer Verein «*Ogniwo*», Universitäts-strasse, 11. Zürich (Schweiz.)

z działalności wydawniczej Zjednoczenia — poniżej.

3. Kasa wydawnicza portretu Adama Mickiewicza posiada dość znaczny jeszcze deficyt (300 fr. 90 c.) Księgarnie jednak, które się sprzedaży części nakładu podjęły, nie zdały dotąd sprawy z postępu sprzedaży, tak, że istotny stan tej kasy wiadomym nie jest.

W każdym razie Zjednoczenie posiada jeszcze znaczny zapas portretów, po które zgłaszać się należy do: Société d'étudiants polonais *Koło*, Anvers (Belgique), Avenue du Sud, 18.—Cena 5 fr. (dla członków Zjednoczenia fr. 3.50).

4. W sprawie sprowadzenia zwłok Słowackiego do kraju działalność ograniczała się jedynie do zbierania w dalszym ciągu składek; wpłynęło w roku ubiegłym znacznie mniej, niż w dawniejszych, bo zaledwie fr. 70.10. Kasa posiada obecnie na cel powyższy fr. 1365.

5. Na wezwanie Komisji Stypendyalnej w Rapperswylu Zarząd zajmował się sprawą zwrotu pobranych stypendyów rapperswylskich. Wydrukowana w tym celu odezwa została jednak przesłaną niewielkiej tylko liczbie byłych stypendystów, gdyż poszukiwanie adresów połączone jest z wielką trudnością. Pomimo że togoroczna działalność Zarządu w tej mierze nie wydała obfitych rezultatów, to jednak nabrał on przekonania, że dzięki uczynionemu początkowi da się tą drogą w przyszłości dużo więcej zrobić dla wzrostu funduszu stypendyalnego. Pomoc Zjednoczenia w tej sprawie jest jego obowiązkiem, gdyż w znacznej części Młodzież Zjednoczona ze stypendyów korzystała.

6. W sprawie rozdawnictwa stypendyów Muzeum

Narodowego w Rapperswyłu, Zjednoczenie wzięło i w roku zeszłym udział przez wysłanie delegata z głosem doradczym na posiedzenia Komisji Stypendyalnej do Rapperswyłu.

Zarząd Zjednoczenia przyjął w tej sprawie propozycję Zarządu Związku Postępowej Młodzieży Polskiej i zgodnie z wezwaniem Komisji Stypendyalnej prawo do drugiego delegata na posiedzenia Komisji otrzymał delegat Związku. Zarząd wychodził z założenia, że w sprawach użyteczności publicznej fakt, iż obie organizacje nie utrzymują z sobą żadnych stosunków z powodów, wymienionych w sprawozdaniu z XIV Zjazdu, nie może wchodzić pod uwagę.

7. Po za tem wysłał Zarząd oficjalnego delegata na Uroczystość poświęcenia sztandaru zurychskiej grupy Związku Wychodźstwa Polskiego.

8. W roku ubiegłym po raz pierwszy od wielu lat zastosowano się do § 27 Ustawy i przesłano Zarządowi trzy odczyty, które Zarząd przesłać może Towarzystwom na życzenie.

Kończymy sprawozdanie nasze, zaznaczając, że wzmiankowane na początku trudności i opóźnienia odbiły się bardzo niekorzystnie na działalności Zarządu. Te i inne, niezależne od nas okoliczności, spowodowały niebywale dotąd opóźnienie wydania Sprawozdania z XIV Zjazdu Zjednoczenia.

*Zarząd Zjednoczenia.*

SPRAWOZDANIE KASOWE

za rok 1901

Wyszczególnienie pozycji.	Saldo z r. 1900	Obrót w r. 1901		Saldo na r. 1902
		Dochód	Rozchód	
Kasa administracyjna...	—204.94 <sup>1</sup>	238.35	266.15	—232.74
» wydawnicza.....	357.95 <sup>2</sup>	480.96	1202.45	—363.54
» stypendyalna.....	181.40	229.38	125.60	285.18
Na więźniów polit.....	—	83.64	—	83.64
Na komisję emigracyjną.	—	41.05	—	41.05
Kasa Komisji sprowadze- nia zwłok Słowackiego.	1294.90	111.00	40.90	1365.00
Kasa wydawnictwa por- tretu Mickiewicza.....	—356.35 <sup>3</sup>	58.00	2.45	—300.80
Kasa specjalna.....	3.25	89.63	70.75	22.13
Na oświatę wychodźtwa.	—	21.33	—	21.33
Razem....	1276.21	1353.34	1708.30	921.25

Zestawienie:

Saldo z r. 1900. . . . .	1276.21
Dochód w r. 1901. . . . .	1353.34
	Razem. . . . .
	2629.55
Rozchód w r. 1901. . . . .	1708.30
Saldo na r. 1902 . . . . .	921.25

1) Do kasy tej przelano depozyt Łączności fr. 8.

2) » » » tymczasowo fundusz Wystawy Prasy fr. 293.39.

3) Do kasy tej przelano remanent z urzędzenia obchodu Mickiewiczowskiego w Genewie w r. 1898 fr. 5.29.

II.

**Opinia Zjazdu o działalności Zarządu.**

A. Na żądanie Koła Delegatów Zarząd przedstawia korespondencję w sprawie wysłania do Rapperswylu delegatów wspólnie ze Związkiem Postępowej Młodzieży Polskiej.

1. Wyciąg z listu Prezesa Rady, Pułk. J. Gałęzowskiego do Zarządu Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej Zagranicą z d. 21 sierpnia 1900 r. :

« Szanowni Panowie! Pospieszam zakomunikować Wam wyciągi z protokółów zebrania tegorocznego Rady Muzeum w Rapperswylu, a które Was dotyczą. I tak. . . . 2° Z protokółu z d. 8 b. m. « Odczytano list *Związku Postępowej Młodzieży Polskiej*, proszący o dopuszczenie delegatów Związku do wydawania opinii o kwalifikacjach kandydatów. Toczy się dyskusya na ten temat. Powzięto następującą uchwałę : Rada Muzealna, mając obowiązek rozdzielania stypendyów młodzieży polskiej wogóle, nie może uwzględniać różnych specjalnych stowarzyszeń, zwróci się więc do Towarzystw istniejących, prosząc je, aby się wzajemnie porozumiały i wybrały dwóch wspólnych delegatów, w celu udzielenia potrzebnych informacji. W razie nieporozumienia się Towarzystw, Rada będzie się widziała zmuszoną prowadzić swoje czynności bez udziału delegatów. . . »

2. List Zarządu Związku do Zarządu Zjednoczenia.

«N° 88. Do Zarządu Zjednoczenia Towarzystw Młodzieży Polskiej Zagranicą.

Koledzy !

Z powodu listu Ob. Dra K. Lewakowskiego z dnia 21/1 r. b. w którym, zawiadamiając nas o uchwale zapadłej na posiedze-



niu Komisji Stypendyalnej, wyraża życzenie porozumienia się naszego ze Zjednoczeniem w sprawie wysłania delegatów, zwracamy się do Was z zapytaniem w tej sprawie. Z naszej strony sądzimy, że najlepiej będzie, gdy Zjednoczenie i Związek wyślą na przyszłe posiedzenie Komisji Stypendyalnej po jednym delegacie. — Koleżeńskie pozdrowienie.

*Zarząd Związku Post. Młodz. Pol.*

Zurych, 15/v 1901 r. »

3. Na list ten Zarząd Zjednoczenia odpisał :

« D. 17/v 1901. Do Zarządu Związku Post. Mł. Pol.

Koledzy !

W odpowiedzi na list Wasz z dnia 15 b. m. komunikujemy Wam, iż zgadzamy się na to, by Związek i Zjednoczenie wysłały po jednym delegacie. — Koleżeńskie pozdrowienie.

*Zarząd Zjednoczenia Tow. Mł. Pol. »*

W sprawie tej Zjazd przyjął jednogłośnie następującą rezolucję :

[1] Koło Delegatów XV-go Zjazdu Zjednoczenia, przyjmawszy do wiadomości powyższą wymianę listów pomiędzy Zarządem Związku Post. Mł. Pol. a Zarządem Zjednoczenia, potwierdza i uznaje w zupełności postępowanie Zarządu w tej sprawie.

B. Komisja rewizyjna, wybrana przez Koło Delegatów, komunikuje następujący protokół :

« Komisja Rewizyjna odbyła d. 27/xii 1901 r. sprawdzenie ksiąg kasowych i archiwum Zjednoczenia. Przytem okazało się, że kasa znajduje się w porządku wzorowym. Dochód, zgodnie z kwitami wynosił fr. 3361.57; rozchód, według dziennika kasowego fr. 2441.88. Saldo d. 27/xii wynosi fr. 919.69.

Archiwum znaleźliśmy w porządku wzorowym. Komisya Rewizyjna stawia wniosek przyjęcia przez Koło Delegatów rachunków i archiwum Zarządu Zjednoczenia i udzielenia Zarządowi absolutorium.

Antwerpia, d. 27. XII. 1901 r.

(Następują podpisy członków Komisji Rewizyjnej).»

Wobec powyższego oświadczenia, postawiony przez Komisję Rewizyjną wniosek udzielenia ustępującemu Zarządowi Zjednoczenia absolutorium przechodzi bez dyskusji jednogłośnie.

Komisya Rewizyjna zwróciła jednocześnie uwagę przysłanemu Zarządowi na konieczność uproszczenia rachunkowości Zjednoczenia.

### III.

#### Sprawozdanie Komisji Wydawniczej za rok 1901.

Na zasadzie postanowienia XIV Zjazdu Zjednoczenia Komisya Wydawnicza wybrana została z pomiędzy członków *Koła, Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej*, w Paryżu. W skład jej weszło trzech członków.

Zadaniem Komisji było doprowadzenie do końca druku *Historji Demokracji* ob. *B. Limanowskiego*. Nie jej wszakże jest winą, że wydawnictwo to do tej chwili, t. j. do XV Zjazdu, nie może być w obieg puszczone.

Do d. 1-go Stycznia 1901 r. wydrukowano 27 arkuszy. Całe dzieło obejmuje 31 arkuszy i druk jego ukoń-

czonym został w czerwcu r. b. Potem drukarnia przesłała cały nakład do introligatora dla zbroszurowania, lecz, wskutek nieporozumienia pomiędzy tym ostatnim a drukarnią (wynikłego z braku umowy co do kosztów broszurowania), wydobycie nakładu nastąpi dopiero po ukończeniu procesu, co ma w ciągu grudnia nastąpić.

Aby uniknąć na przyszłość nieporozumień i powiślań, jakie pozachodziły przy sprzedaży *Szkiców społeczno-historycznych Z. Doliwy*, Komisya Wydawnicza, w porozumieniu z Zarządem Zjednoczenia, postanowiła opatrzyć pieczęcią każdy egzemplarz *Historji Demokracji*, w obieg puszczany (o czem odpowiednie ostrzeżenie na okładce zostało umieszczone), jakoteż wydrukować cenę każdego egzemplarza na okładce.

Cena pojedynczego egzemplarza, obliczona pierwotnie na fr. 4, musi uleść podwyższeniu do fr. 6, gdyż po zestawieniu kosztów pierwotnie przyjęta cena pociągnęłaby za sobą wielce dotkliwą stratę. W sprawie tej Komisya Wydawnicza zwraca się z wnioskiem o uchwalenie przez Koło Delegatów powyższej zmiany. W razie uchwalenia ceny w wysokości fr. 6, po sprzedaży całkowitego nakładu, da się osiągnąć suma, prawie dorównywająca kosztom.

Koszty druku przedstawiają się następująco :

Druk 31 arkuszy po 63 sh. arkusz . . . . .	fr. 2460.90
Dodatkowe koszty imionospisu . . . . .	fr. 75.60
Okładka . . . . .	fr. 37.80
	<hr/>
Razem	fr. 2574.30

Dotychczas wypłacono drukarni :

po dzień 1 stycznia 1901 r. . . .	fr. 1734.75
d. 26 marca 1901 r. . . .	» 150. »
d. 18 kwietnia » » . . .	» 250. »
d. 3 maja » » . . .	» 200. »
d. 16 grudnia » » . . .	» 250. »
	<hr/>
Razem	fr. 2584.75

Rachunki nasze przedstawiają się, jak wynika z powyższego, korzystnie, co zawdzięczamy jednak tylko kredytowi, udzielonemu przez Zarząd Zjednoczenia z Kasy Głównej, gdyż sprzedaż *Szkiców Z. Doliwy* zupełnie ustała. Sprzedaliśmy 6 egzemplarzy za gotówkę (fr. 9), przelaną do Kasy naszej, nadto rozesłaliśmy na żądanie 30 egzemplarzy, lecz dotychczas nie wiemy, czy zostały rozprzedane.

*Komisya Wydawnicza.*

#### IV.

##### **Sprawozdanie Komisji Statystycznej.**

Powody, które utrudniły Zarządowi Zjednoczenia urzędowanie, udaremniły dalszy ciąg prac Komisji statystycznej. Koło Delegatów przyjęło jednak w tej sprawie wnioszek następujący :

« Zjazd wyraża zdziwienie Towarzystwu *Unia* we Fryburgu, że nie dało sprawozdania z działalności Komisji Statystycznej, której prowadzenia dobrowolnie podjęło się na XIV Zjeździe, i poleca temuż Towarzystwu wybór tej Komisji na rok następny. »

V.

UCHWAŁY XV ZJAZDU ZJEDNOCZENIA

w sprawie wniosków przedstawionych przez  
Zjazdowe Komisye.

A. WNIOSKI ZJAZDOWEJ KOMISYI DO SPRAW WYDAWNICZYCH  
ZJEDNOCZENIA.

a. W sprawach dotyczących działalności dotychczasowej, Komisya Zjazdowa do spraw wydawniczych przyjęła od Komisji Wydawniczej powyżej podane sprawozdanie.

Na zasadzie tego sprawozdania Zjazdowa Komisya do spraw wydawniczych Zjednoczenia doszła do przekonania, że dzięki niezrozumiałemu postępowaniu drukarni Polskiej Partji Socjalistycznej w Londynie Zjednoczenie zostało w działalności swej wydawniczej skompromitowane. *Szkice Historyczne Doliwy* drukarnia dostarczyła w stanie częściowo zniszczonym; samo wydanie ich, przez nieopatrność ówczesnej Komisji Wydawniczej, jest zupełnie nieodpowiednio wykonane. Ukończonego już dzieła ob. B. Limanowskiego drukarnia dotąd (\*) nie wydała, pomimo wielokrotnych zapewnień, podnosząc ciągle koszt wydawnictwa. Dla zakończenia tej przykrej sprawy Komisya postawiła następujące wnioski, które Koło Delegatów przyjęło :

[2] 1. Koło Delegatów XV-go Zjazdu Zjednoczenia postanawia wysłać jednego kolegę, jako przedstawiciela Zarządu, i jednego, jako przedstawiciela Koła Delegatów, do Londynu, w celu zakończenia wszelkich spraw z drukarnią Polskiej Partji Socjalistycznej tamże i odebrania oraz wyeks-

---

(\*) Patrz odsyłacz na str. 26.

pedyowania z Londynu całego nakładu dzieła ob. B. Limanowskiego.

2. Wobec podniesienia się wszystkich kosztów wydawnictwa dzieła ob. B. Limanowskiego, Koło Delegatów XV Zjazdu Zjednoczenia postanawia podnieść cenę egzemplarza *Historji Demokracji* do fr. 6, dla członków Zjednoczenia zaś niżkę ustanowi Komisya Wydawnicza Zjednoczenia po dokładnem obliczeniu kosztów wydawnictwa (\*).

3. Przyszła Komisya Wydawnicza zobowiązana jest wszelkich starań dołożyć, aby *Historja Demokracji* jaknajprędzej i jaknajkorzystniej sprzedaną być mogła. Jest to, jak obecnie, jedyną pracą Komisji Wydawniczej.

b. Co się tyczy przyszłej działalności wydawniczej Zjednoczenia, Zjazdowa Komisya do spraw wydawniczych proponuje podjąć myśl, wyrażoną już na XIV Zjeździe Zjednoczenia — wydania Podręcznika Rozumowanej Geografii Rzeczypospolitej Polskiej dla użytku młodzieży akademickiej, wzywając do tej pracy uczonych polskich. W tym celu Zjazd przyjął następujące wnioski Komisji :

[3] 1. Koło Delegatów wybiera na XV-ym Zjeździe Zjednoczenia Towarzystwo, z łona którego ma być utworzona Komisya w celu rozpoczęcia wydawnictwa Podręcznika Rozumowanej Geografii Ziem Rzeczypospolitej Polskiej dla użytku młodzieży akademickiej.

2. Obowiązkiem tej Komisji jest :

a) w pierwszej linii porozumieć się z kompetentnymi siłami naukowymi co do najlepszego sposobu, w jaki wydanie tego dzieła może nastąpić ;

b) w związku z tem odnieść się do zaprzyjaźnionych organizacji młodzieży w kraju, by jaknajprędzej przystąpiły

---

(\*) Patrz odsyłacz na str. 26.

do utworzenia podobnych komisji, celem współdziałania w tej sprawie ; wreszcie,

c) po uczynieniu powyższych wstępnych kroków przystąpić do bezzwłocznego nakreślenia planu całej pracy i wykonania tegoż.

3. Koło Delegatów postanawia ze względu na nieprzewidziane okoliczności, mogące towarzyszyć naszemu przedsięwzięciu, pozostawić zupełną swobodę działania Komisji Wydawniczej Podręcznika Geografii przy Zjednoczeniu Towarzystw Młodzieży Polskiej zagranicą ; Koło wyraża życzenie, by Komisya starała się o pozyskanie do współpracy tych naszych sił naukowych, które w przyszłym podręczniku naszym przyczynić się mogą do uwzględnienia poza stroną czysto geograficzną jednocześnie poglądów etnicznych, historycznych i społecznych na życie obecne Narodu na ziemiach Rzeczypospolitej, na kresach, na wychodźstwie i w koloniach.

## B. WNIOSKI ZJAZDOWEJ KOMISJI FINANSOWEJ.

### a) *Reforma finansowości Zjednoczenia.*

Wysokość dotychczasowych składek do Zjednoczenia określała się sumą składek każdego członka do pojedynczych kas : administracyjnej, wydawniczej, stypendyalnej i innych ; niemal każdy Zjazd dodawał do tej sumy nowe składki— to 5 to 10 centymów na różne cele ; w ten sposób składka stale wzrastała, a członkowie Zjednoczenia, płacący pozatem składki do Towarzystw i inne, byli przeciążani.

Chcąc wysokość składki ustalić, a jednocześnie podnieść prawdopodobieństwo wypłacalności, Komisya Finansowa zaproponowała trzy zasadnicze zmiany w dotychczasowej finansowości Zjednoczenia: najprzód

składka nadal ma mieć stałą wysokość i ma być od niej oddzielona składka obywatelska, opłacana dotąd wspólnie z innymi, następnie składki mają nadal płacić Towarzystwa w stosunku do ilości członków, a nie pojedynczy członkowie Zjednoczenia, niezależnie od wysokości składek wnoszonych przez nich do kasy Towarzystwa, wreszcie zebrane w ten sposób pieniądze rozdziela się procentowo według budżetu, rokrocznie przez Koło Delegatów zatwierdzonego.

Na tych podstawach oparła Komisya następujące dwa wnioski, które Koło Delegatów przyjęło :

[4] 1. Składki do Zjednoczenia płać Towarzystwa w stosunku 75 centymów od czynnego członka Towarzystwa miesięcznie, w przeciągu 10-ciu miesięcy, t. j. za czas od 1-go października do 1-go sierpnia, w dwu ratach półrocznych, najpóźniej do d. 20/iv i 20/xi płatnych.

2. Podział sumy składek, w formie budżetu na rok następny, ustanawia Koło Delegatów na przedstawienie Komisji Budżetowej, wybieranej corocznie z jego łona.

#### b) *Budżet Zjednoczenia na rok 1902.*

[5] 1. Koło Delegatów XV Zjazdu Zjednoczenia ustanawia, jako budżet na rok 1902, rozdział wszelkich napływających do kasy Zjednoczenia składek od Towarzystw w stosunku następującym : 20 % na prace oświatowe Zjednoczenia, 7,5 % na Kasę Stypendyjalną, 7,5 % na Więźniów politycznych, i 65 % do uznania Zarządu na pozostałe wydatki Zjednoczenia.

2. 20 % na prace oświatowe postanowiono podzielić w roku następnym w sposób następujący : 2/3 na prace Naczelnej Komisji Oświaty Wychodztwa przy Zjednoczeniu (p. niżej), 1/3 na prace Komisji Emigracyjnej przy Zjednoczeniu.



### C. WNIOSKI ZJAZDOWEJ KOMISYI USTAWOWEJ.

W myśl wniosku jednego z Towarzystw Zjednoczonych wybrano Komisję Ustawową dla przejrzenia i poprawienia Ustawy Zjednoczenia, celem usunięcia z niej balastu formalistycznego. Trzygodzinne obrady Komisji wykazały jednak odrazu, iż o wykonaniu pracy tej na Zjeździe nie może być mowy. Że pozatem ustawa Zjednoczenia licznych obecnie wymaga poprawek i uzupełnień, że wreszcie wnioskodawcy proponowali wydrukowanie ustawy przy sprawozdaniu Zjazdowem z XVI Zjazdu, — więc Zjazdowa Komisya Ustawowa zaproponowała powierzenie tej pracy stałej Komisji, a sama poprzestała na ułożeniu przepisów korespondencyjnych i opracowaniu prowizorycznego wniosku dodatku do ustawy. Wynik swej pracy streściła w dwu wnioskach :

#### 1. *Utworzenie Komisji ustawowej.*

[6] XV Zjazd Zjednoczenia poleca Stowarzyszeniu *Ogniw* w Zurychu, ze względu na znajdujące się w Rapperswyllu archiwa Zjednoczenia, wybór Komisji ustawowej celem opracowania projektu ustawy Zjednoczenia na XVI Zjazd.

#### 2. *Dodanie do Ustawy paragrafu o przyjmowaniu pojedynczych członków do Zjednoczenia.*

[7] Pojedyncze osoby w miejscowościach, nie posiadających Towarzystw Zjednoczonych, mogą należeć do liczby członków rzeczywistych Zjednoczenia na warunkach następujących :

a) Osoby takie muszą być przyjęte do Zjednoczenia za zgodą Zarządu Zjednoczenia przez jedno z Towarzystw

Zjednoczonych, w którym mają prawo głosu w sprawach Zjednoczenia oraz prawo wyboru i wybieralności na urzędy w Zjednoczeniu.

b) Członkowie tacy płacą składki do Zjednoczenia według wzoru danego Towarzystwa i ponoszą koszta korespondencji ze Zjednoczeniem.

c) Sposób porozumiewania się z nimi określa Zarząd Zjednoczenia w porozumieniu z Towarzystwem.

Polecono Komisji Ustawowej stałej uwzględnienie tego wniosku przy układaniu projektu ustawy. Co się zaś tyczy formalistyki, to uznano, że usunięcie jej zależy wyłącznie od dobrej woli i umiejętności Zarządu Zjednoczenia i Zarządów Towarzystw; Koło Delegatów wyraziło życzenie, by korespondencja w Zjednoczeniu jaknajczęściej była prowadzoną w formie listów prywatnych, co powinno też wpłynąć na zacieśnienie węzłów organizacyjnych.

## VI.

### UCHWAŁY XV ZJAZDU ZJEDNOCZENIA

w sprawach organizacyjnych i przyszłej działalności Zjednoczenia, nie opracowywane przez Komisye.

#### 1. *Wydanie historii piętnastoletniej działalności Zjednoczenia.*

Jedno z Towarzystw Zjednoczonych postawiło wniosek w tej sprawie, który uzupełniony przez inne Towarzystwo, otrzymał brzmienie następujące :

[8] XV Zjazd Zjednoczenia postanawia wydać przy sprawozdaniu z XVI-go Zjazdu, jako zamykającego piętnastolecie

istnienia Zjednoczenia, krótki zarys historii naszej instytucji koleżeńskiej, przyczem główny nacisk położyć należy na oświetlenie prądów, które wśród Młodzieży Zjednoczonej głównie się przejawiały. Historia ta ma być rozesłaną w formie memoriału do wszystkich Towarzystw Zjednoczonych i ma być wydrukowaną dopiero po przejściu przez powszechne głosowanie.

Wśród motywów tego wniosku podnoszono, że winniśmy zdać sprawę z pracy naszej społeczności, winniśmy dać mu sposobność do poznania młodzieży akademickiej; zwracano też uwagę na wielki pożytek, którego się spodziewać należy po takiej historii, o ile zostanie obiektywnie napisaną, co jest pierwszym warunkiem, zresztą rzecz całą należy oprzeć na dokumentach. Przeciwnicy wniosku podnosili jedynie wątpliwość co do możliwości osiągnięcia obiektywizmu przy przedstawianiu dość skomplikowanych dziejów Zjednoczenia. Wniosek przyjęto 24-ma głosami przeciw 13-tu w przekonaniu, że na obiektywność taką zdobyć się potrafimy. Napisanie tej historii powierzono specjalnej komisji, do której wysadzenia wezwano jedno z Towarzystw Zjednoczonych.

## 2. *Ustanowienie Naczelnej Komisji Oświaty Wychodźstwa przy Zjednoczeniu Towarzystw Młodzieży Polskiej zagranicą.*

Istniejąca przy jednym z Towarzystw Komisja Obieźsaska, zwróciła się za pośrednictwem swego Towarzystwa do Zjazdu z żądaniem przyznania jej stałego dochodu od Zjednoczenia i zainteresowania sprawą obieźsastwa innych towarzystw młodzieży oraz rozciągnięcia nad tą pracą kontroli Zjazdów Zjednoczenia.

W myśl tych żądań postawiono wniosek w tej sprawie, który uznano tymczasem za zbyt obszerny i przyjęto tylko w części, a mianowicie :

[9] Uważając pracę nad oświatą ludu za najważniejsze zadanie młodzieży polskiej i uznając, że praca ta musi być zorganizowaną, aby była owocną :

1. XV Zjazd Zjednoczenia czyni dawną Komisję Obieżyśką, wybieraną dotychczas z łona jednego z Towarzystw Zjednoczonych, — *Naczelną Komisją Oświaty Wychodźstwa przy Zjednoczeniu Towarzystw Młodzieży Polskiej zagranicą.*

2. Komisya rozporządza stałym źródłem dochodu dla prac nad oświatą wychodźstwa z funduszków Zjednoczenia, w wysokości, określonej budżetem Zjednoczenia.

3. Organizacyjnie Komisya Oświaty Wychodźstwa podlega Kołu Delegatów Zjazdów Zjednoczenia, i dlatego ma być wybierana corocznie, po Zjeździe, sposobem przewidzianym dla wyboru Zarządu Zjednoczenia i Komisji Wydawniczej.

Resztę wniosku, dotyczącą zakresu działania i zadań Komisji i dążącą do poddania jej kierownictwu całej działalności oświatowej Młodzieży Zjednoczonej, Zjazd przyjął tylko jako dyrektywę dla Komisji.

### 3. *Wydawanie sprawozdań zjazdowych.*

Z powodu stałych od kilku lat, bardzo niepożądanych w skutkach opóźnień w wydawaniu sprawozdań ze Zjazdów Zjednoczenia Koło Delegatów przyjęło wniosek jednego z Towarzystw Zjednoczonych, w brzmieniu następującem :

[10] XV Zjazd Zjednoczenia postanawia wnieść do ustawy :  
« Każdorazowy Zarząd Zjednoczenia jest odpowiedzialnym za niewydanie sprawozdania ze Zjazdu Zjednoczenia najpóźniej w przeciągu trzech miesięcy po Zjeździe. »

4. *Przystąpienie Zjednoczenia do « Towarzystwa Popierania Nauki Polskiej » we Lwowie i do Towarzystwa « Pomoc Bratnia » w Zakopanem.*

Branie udziału w pracach społeczeństwa Młodzież Zjednoczona uważała zawsze za chlubny obowiązek. Z takich przedsięwzięć zbiorowych na Zjeździe obecnym wyróżniono *Towarzystwo Popierania Nauki Polskiej* we Lwowie i *Towarzystwo Pomoc Bratnia* w Zakopanem. Łącząc obydwia odnośne wnioski w jeden, Koło Delegatów ustanowiło, że

[11] Zjednoczenie przystępuje do Towarzystwa Popierania Nauki Polskiej we Lwowie i do Towarzystwa Pomoc Bratnia w Zakopanem jako członek założyciel i poleca Zarządowi porozumienie się z Zarządami wspomnianych instytucji co do warunków uiszczenia wkładki członkowskiej.

Proponowano też wezwać Towarzystwa, aby przystępowały do wymienionych instytucji, wniosku tego jednak nie przyjęto, uznając, że nazbyt wkracza w zakres życia pojedynczych Towarzystw.

5. *Zakładanie Gniazd Sokolich.*

Zgodnie z zapatrywaniami, wyrażanemi już niejednokrotnie na Zjazdach Zjednoczenia, Koło Delegatów przyjęło przez aklamację wniosek następujący :

[12] Uważając rozwój fizyczny za bardzo ważny warunek powodzenia pracy narodowej i uznając niespożyte zasługi na tem polu Sokolstwa polskiego, XV Zjazd Zjednoczenia wita z radością i uznaniem nowe Gniazda Sokole, założone za inicjatywą młodzieży akademickiej w roku ubiegłym, i wyraża życzenie, by żaden rok działalności Zjednoczenia nie przeminął bez założenia przezeń nowego Gniazda Sokolego na obczyźnie, aż wszystkie kolonie polskie na wychodźstwie

będą posiadały swego Sokoła. Zjazd wzywa członków Towarzystw Zjednoczonych w koloniach, gdzie istnieje Sokół, aby do niego wstąpili.

## VII.

### Uchwały w sprawie studyów naszych.

#### 1. *Wychowanie narodowe akademickiej młodzieży polskiej.*

Zjazd przyjął jednogłośnie następujące dwie rezolucje :

- [13] Zważywszy, że do zakresu wychowania narodowego polskiej młodzieży akademickiej należy między innymi i używanie do nauki, jako źródeł pomocniczych, dzieł, podręczników i monografii naukowych polskich, XV Zjazd Zjednoczenia — na wniosek podany łącznie przez delegacje krajowych organizacyi młodzieży polskiej — zwraca się do ogółu studentów Polaków, aby w studyach swych na dzieła naukowe polskie szczególną zwrócili uwagę.
- [14] Stwierdziwszy we wniosku powyższym znaczne braki współczesnej literatury naukowej polskiej — XV Zjazd Zjednoczenia zwraca się do uczonych Polaków, w pierwszym rzędzie do profesorów wszechnic lwowskiej i krakowskiej oraz lwowskiej politechniki, aby w zrozumieniu swych obowiązków wobec społeczeństwa postarali się o jaknajszybsze dostarczenie naszej młodzieży akademickiej szeregu podręczników, odpowiadających wymaganiom nauki współczesnej.

#### 2. *Słownictwo naukowe polskie.*

Jeden z delegatów przedstawił Zjazdowi ułożony przez siebie słowniczek niemiecko - polski terminów naukowych, dotyczących elektryczności i magnetyzmu ;

słowniczek ten stanowi zbiór używanych obecnie w literaturze naukowej polskiej terminów i może w ten sposób zapobiedz kaleczeniu przez młodzież studyującą zagranicą języka ojczystego w sprawach naukowych.

Uznając pożyteczność podobnego wydawnictwa, którego prowadzenie nie przechodzi zupełnie sił młodzieży akademickiej, Zjazd uchwalił wniosek następujący, stojący w ścisłym związku z przytoczonymi powyżej :

[15] Z uwagi że naukowe słownictwo polskie, jakkolwiek niezupełnie kompletne, istnieje i wymaganiom młodzieży studyjącej choć w części zadość uczynić może, XV Zjazd Zjednoczenia poleca Towarzystwom Zjednoczonym, aby przez wysadzenie odpowiednich komisji lub uproszenie pojedynczych członków, zajęły się ułożeniem słowniczków zawodowych, i rozpowszechnieniem owych słowniczków wśród kolegów wszelkich zawodów najpilniejszej, palącej potrzebie polskiego słownictwa w użytku fachowców uczyniły zadość.

### 3. *Potrzeba uniwersytetu w zaborze pruskim.*

Młodzież polska w zaborze pruskim jest skazana na zdobywanie wiedzy w szkołach zagranicznych. Ale uniwersytety Rzeszy Niemieckiej traktują tych « podrzędnych » obywateli państwa jako intruzów, stosując do nich przepisy akademickie zupełnie inaczej, aniżeli do młodzieży niemieckiej. Szkoła wyższa na ziemiach polskich, aczkolwiek niemiecka, w znacznej mierze polepszyłaby warunki studyów dla młodzieży zaboru pruskiego, a w pracy nad uświadomieniem narodowem społeczeństwa tego zaboru oddałoby takie ognisko młodzieży polskiej, pomimo spodziewanych germa-

nizatorskich i hakatystycznych zakus władz szkolnych, bardzo ważne i nieobliczalne usługi. Wychodząc z takiego założenia, Koło Delegatów jednogłośnie przyjęło następujący wniosek :

[16] Stwierdziwszy fakt : że w polskich dzielnicach, wchodzących w skład państwa niemieckiego, niema uniwersytetu ani w ogóle żadnego wyższego zakładu naukowego; że młodzież polska zaboru pruskiego wskutek tego zmuszoną jest studyować poza granicami własnego kraju rodzinnego; że młodzież nasza na uniwersytetach niemieckich, traktowana jako młodzież cudzoziemska, pozbawioną jest należnych jej praw obywateli akademickich —

XV Zjazd Zjednoczenia, na wniosek przedstawicieli towarzystw akademickich polskich w granicach Rzeszy Niemieckiej, zwraca uwagę całego społeczeństwa polskiego na tę krzyczącą anomalię, że 4 miliony płacących podatki obywateli Polaków nie posiadają w obrębie swych ziem ani jednej szkoły wyższej, i wzywa społeczeństwo zaboru pruskiego do przedsięwzięcia właściwych kroków w celu usunięcia tego krzywdzącego nas stanu rzeczy.

#### 4. *Uchwała, dotycząca ciała profesorskiego Wszechnicy Jagiellońskiej.*

W związku z poprzednią uchwałą stoi uznanie szczególnego znaczenia dla nas jedynych dwu wszechnic polskich, krakowskiej i lwowskiej. Na obraz duchowy wszechnicy składa się jednak nietylko nastrój społeczności akademickiej—młodzieży, ale również usposobienie ciała profesorskiego. Pod tym względem szczególnie wszechnica krakowska pozostawia wiele do życzenia. W uznaniu tego faktu Koło Delegatów przyjęło jednogłośnie następujący wniosek delegatów Młodzieży Akademickiej z zaboru austriackiego :



[17] Z uwagi na ważność dla polskości stanowiska profesorów dwu jedynych wszechnic polskich we Lwowie i Krakowie— XV Zjazd Zjednoczenia stwierdza fakt bardzo smutny, że ciało profesorskie wszechnicy krakowskiej, ogółem biorąc, życiem wewnętrznem młodzieży zgoła się nie interesuje, do spotęgowania jej samowiedzy narodowej się nie przyczynia, przeciwnie, uczucie narodowe młodzieży czynami w rodzaju postętku Profesora St. Tarnowskiego wobec daru Ślązaków oburza, lub, co gorsza, świadomość narodową studentów — jak to miało miejsce z wystąpieniem profesora Ulanowskiego w sprawie ruskiej — karygodnie mąci.

## VIII.

### Uchwały w sprawie ruskiej

[18, 19, 20] oraz uchwałę wieca w tej sprawie podaliśmy w ogólnej części niniejszego sprawozdania.

## IX.

### Inne uchwały ogólnego znaczenia.

#### 1. *O zniesieniu kary cielesnej w szkołach ludowych w Prusiech.*

Sprawa wrześnińska, jako jeden z licznych objawów naszego ucisku, nie zajmowała specjalnie Zjazdu; zresztą opinia jego w tej sprawie żadnej nie ulega wątpliwości. Gdyby zaś Zjazd chciał poruszać naszą « Wrześnię » — to musiałby przenieść się myślą przede wszystkim nad Niemen i Bug; zbyt dużo mamy podobnych objawów życia naszego Narodu, byśmy każdy wypadek specjalnie święcić mieli: sprawa wrześnińska

miała ogromne znaczenie agitacyjne i w opinii Europy, ale Młodzież Zjednoczona nie z niej dowiedziała się o ucisku, panującym w kraju. Natomiast sprawa wrzesińska zwróciła uwagę Zjazdu na nieludzkie prawo kary cielesnej i była powodem rezolucyi następującej:

[21] Stwierdziwszy, że panujący w pruskiej szkole ludowej system kar cielesnych szczególnie boleśnie odbija się na dzieciach polskich ze względu na wyjątkowe warunki stosowania względem nich przepisów szkolnych;

stwierdziwszy, że przeważająca obecnie nienawiść do wszystkiego co polskie obostrza zarówno te warunki, jak i okrucieństwo stosowania kar cielesnych;

stwierdziwszy wreszcie, że wobec powyższego stanu rzeczy pobyt w szkole pruskiej dla dzieci polskich staje się męczarnią, kary zaś cielesne w ręku zdziczałych nauczycieli narzędziem torturowania dzieci polskich —

XV Zjazd Zjednoczenia zwraca uwagę społeczeństwa zaboru pruskiego na konieczność przedsięwzięcia wszelkich możliwych środków w celu zupełnego zniesienia tego barbarzyńskiego prawa.

## 2. *Uchwały o pismach kierunku «ugodowego» czyli moskiewskiego.*

Sprawa wrzesińska ostatecznie uwidoczniła przejawiające się już przed tem od czasu do czasu przedzierzgnięcie trójjlojalnej ugody w moskalofilstwo czystej wody. Pisma, wydawane za pieniądze odrodzonych Targowiczian z wszystkich trzech zaborów, narówni z wydawaną przez rząd moskiewski w Warszawie *Oświata*, szerzą truciznę z niebywałą wprost otwartością. Fakty te musiały poruszyć opinię publiczną w społeczeń-

stwie, a więc i wśród młodzieży, która, przebywając poza granicami kraju, w pismach wiadomości z Ojczyzny szukać musi. Nie płonna i bezpodstawna jednak obawa, że syrenie te głosy znajdą posłuch wśród Polaków zaboru pruskiego i austriackiego, lecz poczucie obowiązku narodowego walki ze zdradą we wszelkich jej przejawach, jakoteż bezpośredni protest uczciwego uczucia narodowego podyktowały Młodzieży Zjednoczonej przyjęcie następujących rezolucyi, podanych przez jedno z Towarzystw Zjednoczonych :

[22] XV Zjazd Zjednoczenia uznaje pisma *Słowo*, *Kuryer Polski* i *Oświatę* w zaborze rosyjskim, *Kraj* w Petersburgu, *Dziennik Poznański* w zaborze pruskim, *Czas* w zaborze austriackim — za wyrazicieli tendencji i duchowych spadkobierców Targowicy, t. j. zorganizowanej zdrady naszej Sprawy Narodowej i żąda od młodzieży polskiej jaknajbezwzględniejszego przeciwdziałania im na każdym kroku.

[23] XV Zjazd Zjednoczenia żąda od Towarzystw Zjednoczonych, by pisma znajdujące się na naszym indeksie, a mogące być przechowywane w bibliotekach dla celów li tylko informacyjnych, pod żadnym pozorem nie znajdowały miejsca w czytelnich Towarzystw.

### 3. *Stosunki Zjednoczenia z młodzieżą amerykańską*

nie są bardzo ściśle ze względu na trudności natury technicznej i na brak osobistych znajomości. Zarząd Zjednoczenia miał zaprenumerować organ Związku Młodzieży Polskiej w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, *Sztandar*, ale pismo to w tym roku właśnie przestało wychodzić. Zjazd powziął w tej mierze na wniosek jednego z Towarzystw Zjednoczonych następującą uchwałę :

[24] XV Zjazd Zjednoczenia poleca Zarządowi utrzymywanie

jaknajściślejszej łączności i jaknajbardziej ożywionych stosunków ze Związkiem Młodzieży Polskiej w Ameryce.

4. *Informowanie prasy obcej o sprawach polskich.*

Koło Delegatów przyjęło następujący wniosek jednego z Towarzystw Zjednoczonych :

[25] XV Zjazd Zjednoczenia poleca Towarzystwom Zjednoczonym, aby o ile możliwości starały się informować prasę miejscową o wybitnych wypadkach ucisku narodowego pod trzema zaborami.

## X.

### Uchwały administracyjne na rok 1902.

Koło Delegatów XV Zjazdu poleciło :

1. Wybór Zarządu Zjednoczenia na rok 1902 Towarzystwom : Koło w Bernie i Unia we Fryburgu , o ile możliwości z łona jednego z nich, w razie zaś trudności w ciągu roku poleciło Stowarzyszeniu *Ogniwo* w Zurychu przyjęcia z pomocą wymienionym sąsiednim Towarzystwom w pracach Zarządu.
  2. Wybór Komisji Wydawniczej Zjednoczenia na rok 1902 i Komisji Wydawniczej Podręcznika Geografii powierzyło Towarzystwu Koło w Paryżu.
  3. Wybór Komisji Ustawowej i Komisji do napisania historii Zjednoczenia poleciło Stowarzyszeniu *Ogniwo* w Zurychu.
  4. Wybór Komisji Statystycznej na rok 1902 — Towarzystwu Unia we Fryburgu.
  5. Jako miejsce przyszłego, XVI-go Zjazdu Zjednoczenia wyznaczyło Bern, względnie, w razie niemożliwości, Zurych.
-

Odbyty czterokrotnie w ciągu Zjazdu Wiec Młodzieży Polskiej wysłuchał trzech odczytów zjazdowych, których tytuły podaliśmy powyżej, przedyskutował je, jak również sprawę ruską, — wreszcie przyjął przez aklamację lub prawie jednomyślnie wszystkie uchwały Koła Delegatów ogólnej natury, a mianowicie :

w sprawie ruskiej (18, 19, 20), w sprawie Sokolstwa (12), w sprawie wychowania narodowego polskiej młodzieży akademickiej (13, 14), w sprawie polskiego słownictwa naukowego (15), w sprawie uniwersytetu w zaborze pruskim (16), w sprawie profesorów Wszechnicy Jagiellońskiej (17), w sprawie kary cielesnej w szkołach pruskich (21), w sprawie pism kierunku moskiewskiego (22, 23).

